עד שיכלה אמן מפי הצבור. פירש ר"י אע"ג דאמרינן בפרק שלשה שחלקו (ברכות דף מז.) אין הבולע רשאי לבלוע עד שיכלה אמן מפי העונין ואמר רב חסדא מפי רוב העונין דכל העונה אמן יותר מדאי אינו אלא טועה מיהו לענין ברכת כהנים כיון דמשום שמועה הוא לא משמע כל זמן שעונין דהוו להו תרי קלי קולות העונין וקול כהנים המברכים ולא משמעי ואי תקשי לדברי הרב מ"כ לא ישאו שנים כפיהם דהא אמרינן בפ"ג דמגילה (דף כא:) בתורה אחד קורא ואחד מתרגם וקתני סיפא דאפי' שנים בגבול אין קורין וטעמא משום שאין שני קולות נכנסין באוזן אחד ואנן אומרים לעיל לשנים קורא כהנים אלא מאי אית לך למימר ברכות איידי דחביבי להו יהבו דעתייהו ומשמעי תרי קלי כדאמר גבי מגילה קראוה שנים יצא אזן אמן נמי יהבי דעתייהו ולישמע תרי קלי תריץ דלא דמו תרי קלי וקורין דבר אחד לתרי קלי שקורין שני דברים כגון אמן והני ברכות כדתנן בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה כו:) שופר של ר"ה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב וב' חצוצרות משתי גדדיו שמלות היום בשופר ופריך בגמ' (שם כז.) ותרי קלי מי משמעי והתניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע ע"כ היכא דהקולות משונות כגון קול אחד זכור והשני שמור אין האוזן יכולה לשמוע כלל וקול שופר וקול חצוצרות י"ל דאין משונין להכי מסיק התם דמשמעי איידי דחביבי אי נמי בעי דלישמעי נמי הברכה הני דמאריכין באמן אע"פ שטועין וכל שעה שהן בעצמן עונין אין שומעין קול חבריהם ותפוס לשון אחרון דהא מסיק התם תרי קלי מחד גברא לא משמעי כגון זכור ושמור מפי הגבורה מתרי גברי משמעי משמע אפי' דומיא דזכור ושמור איידי דחביבי וקול שופר וקול חצוצרות תרי קלין משונין זה מזה דומיא דזכור ושמור ומשמעי איידי דחביב:

במנחתא דתעניתא מאי אמרי. אע"ג דפסקינן בפ' בשלשה פרקים (תענית ד' כו:) כר' יוסי דאמר ליכא נשיאות כפים במנחתא דתעניתא משום דשכיח שברות ואתי לאחלופי בשאר יומי י"ל הכא אליבא דמתא דמתני' דהתם בעי דקתני ד' פעמים ביום אי נמי אפי' לר' יוסי כדאמר התם מאחר דקי"ל כר' יוסי האידנא מ"ט פרסי כהני ידייהו במנחתא דתעניתא כיון דסמוך לשקיעת החמה קפדי בתפלה כתפלת נעילה דמי: **אם** עונינו ענו בנו. א"ת הני פסוקים דמנחתא מאי הסברת פיס איכא בהו י"ל משום דהיו מתענין על הלכה אלא תבא על הצבור ואמר בפ"ק דתענית (דף יב:) ובפ' בתרא דמגילה (דף ג:) דבריבעא בתרא דיומא בעי רחמי דהיינו ממנחה ואילך כדכתיב (עזרא ט) ואני יושב משומם עד מנחת הערב ובמנחת הערב קמתי מתעניתי ובקרעי בגדי ומעילי ואכרע על ברכי ואפרוש כפי אל ה' אלקים הלכך התירו למבעי רחמי בעידנא דפרסי ידייהו דעת רצון הוא וענו ליבורא אמן כדמשמע בפ' הרואה (ברכות נה:) האי מאן דחזי חלמא ולא ידע מאי חזי ליקו קמי כהני בעידנא דפרסי ידייהו ולימא רבון העולמים חלום חלמתי וכו':

בנעילה

מה שהבטחתנו[1] השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו' אמר רב חסדא [א]אין הכהנים רשאים לכוף קישרי אצבעותיהן עד שיחזרו פניהם מן הצבור א"ר זירא א"ר חסדא [ב]אין הקורא רשאי לקרות כהנים עד שיכלה אמן מפי הצבור [ג]ואין הכהנים רשאין להתחיל בברכה עד שיכלה דיבור מפי הקורא [ד]ואין הצבור רשאין לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הכהנים [ה]ואין הכהנים רשאין להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור ואמר רבי זירא אמר רב חסדא [ו]אין הכהנים רשאין להחזיר פניהם מן הצבור עד שיתחיל שליח צבור בשים שלום [ז]ואינן רשאין לעקור רגליהם ולילך עד שיגמור שליח צבור שים שלום וא"ר זירא אמר רב חסדא [ח]אין הצבור רשאין לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הקורא [ט]ואין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור [י]ואין המתרגם רשאי להתחיל בתרגום עד שיכלה פסוק מפי הקורא [יא]ואין הקורא רשאי להתחיל בפסוק אחר עד שיכלה תרגום מפי המתרגם אמר רבי תנחום א"ר יהושע בן לוי [יב]המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחילה ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי אין [יג]המפטיר רשאי להפטיר בנביא עד שיגלל ס"ת ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי [יד]אין שליח צבור רשאי להפשיט את התיבה בצבור [טו] מפני כבוד צבור ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי [טז]אין הצבור רשאין לצאת עד שינטל ספר תורה [יז]ויניח במקומו ושמואל אמר עד שיצא ולא פליגי [יח]הא דאיכא פיתחא אחרינא הא דליכא פיתחא אחרינא אמר רבא בר אהינא אסברה לי [2]אחרי ה' אלהיכם תלכו בזמן שהכהנים מברכים את העם מה הן אומרים אמר ר' זירא אמר רב חסדא [3]ברכו ה' מלאכיו גבורי כח וגו' ברכו ה' כל צבאיו משרתיו עושי רצונו ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את ה' במוספי דשבתא מה הן אומרים אמר רבי אסי [4]שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו' שאו ידיכם קדש וברכו את ה' [5]ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה ולימא נמי [6]יברכך ה' מציון דכתיב בההוא עניינא אמר יהודה בריה דר"ש בן פזי מתוך שהתחיל בברכותיו של הקב"ה מסיים בברכותיו של הקב"ה במנחתא דתעניתא מאי אמרי אמר רב אחא בר יעקב [7]אם עונינו ענו בנו ה' עשה למען שמך [8]מקוה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה כגר בארץ וגו' למה תהיה כאיש נדהם כגבור לא יוכל להושיע וגו'

בנעילה

מה שהבטחתנו. שתסכים על ידינו כדכתיב ואני אברכם (במדבר ו): **לכוף קשרי אצבעותיהם.** שפושטין אצבעותיהם כשמברכין ולאחר שגמרו סוגרין אגרוף שלהם כשאר בני אדם. קשרי אצבע הם החליות שכופפין ופושטין בהם: **אין הקורא.** שליח צבור שקורא כהנים שיחזירו פניהם לברך: **אמן.** של ברכת הודאה: **דיבור.** כהנים: **לעקור רגליהם.** מן הדוכן אלא עומדין כפופין לפני התיבה. יש ללמוד מכאן סדר נשיאות כפים כך הוא עוקר רגליו בעבודה ממקומו ובא לפני התיבה ומתפלל יהי רצון שתהא ברכה בו' כדלעיל[ג] ומאריך בה עד שתכלה אמן של הודאה מפי צבור ושליח צבור קורא כהנים אם שנים הם ואם יחיד הוא אינו קורא והוא מחזיר פניו מאליו כדאמרי דאמר לעיל (דף לח.) לא אין קורא כהנים [ד] וכשכלה דיבור מפי קורא מברך אשר קדשנו בו' ואח"כ מתחילין בברכה וכשכלה אמן אחרון מפי צבור הן מחזירין פניהם וכופפין קשריהם אם רוצים ושליח צבור מתחיל שים שלום והכהנים מתפללין רבש"ע עשינו מה שגזרת עלינו בו' ומאריכין בה עד שתכלה ברכה מפי שליח צבור ועוקרין רגליהם והולכין להם: **עד שילא אמן.** של ברכת התורה. וכל הני משום דתרי קלי לא משמעי: **עד שפגע ס"ת.** במטפחותיו כדי שלא יהו הגוללים טרודים מלשמוע הפטרה מפי המפטיר: **להפשיט את התיבה בצבור.** כל זמן שהצבור בבהכ"נ. שהיה דרכם להניח ס"ת מבית אחר שמשתמר בו לבית הכנסת ופורסין בגדים נאים סביב התיבה ומניחין אותה בתוכה וכשיוצאין משם ונוטלין ספר תורה להוליכו לבית המשתמר לא יפשיטו הבגדים בפני הצבור שטורח הצבור לעכב שם עם ספר תורה אלא מוליך ספר תורה והעם יוצאין אחריו ואחר כך בא ומפשיט התיבה:

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פי"ד מהל' תפילות כפיס הל' ו סמג עשין כ טוש"ע א"ח סימן קכח סעיף טז:
נו ב ג ד ה מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף יח:
נז ו ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף טז:
נח ח ט מיי' פי"ג מהל' תפלה הלכה ו סמג עשין כה טוש"ע א"ח סימן קמח סעיף ה:
נט י כ מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע א"ח סי' קמה סעיף א:
ס ל מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע א"ח סימן רפד סעיף ה:
סא מ מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סימן קמז סעיף ז וסי' רפד סעיף ו:
סב נ טוש"ע א"ח סימן קמח:
סג ס ע מיי' פי"ג מהל' תפלה הלכה כד סמג עשין כה טוש"ע א"ח סי' קמט:

תוספות שאנץ

אין הכהנים רשאין לכוף קשרי אצבעותיהם. פ"ה שכופפין אותן וכו'. עד שיכלה אמן מפי הצבור: אין שליח צבור רשאי להפשיט את התיבה בצבור. פ"ה שהיה דרכם להביא ספר תורה מבית אחר שמשתמר לבית הכנסת ופורסין בגדים נאים סביב התיבה ומניחין אותה בתוכה וכשיוצאין משם ונוטלין ספר תורה להוליכו לבית המשתמר לא יפשיטו הבגדים בפני הצבור שטורח הצבור לעכב שם עם ספר תורה אלא מוליך ספר תורה והעם יוצאין אחריו ואחר כך בא ומפשיט התיבה:

תורה אור השלם

1. הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָּנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ:
דברים כו טו
2. אַחֲרֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת מִצְוֹתָיו תִּשְׁמֹרוּ וּבְקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וּבוֹ תִדְבָּקוּן:
דברים יג ה
3. בָּרְכוּ יְיָ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל צְבָאָיו מְשָׁרְתָיו עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ:
תהלים קג כ-כב
4. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת יְיָ כָּל עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית יְיָ בַּלֵּילוֹת:
תהלים קלה א
5. בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלִָם הַלְלוּ יָהּ:
תהלים קלה כא
6. יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
תהלים קלד ג
7. אִם עֲוֹנֵינוּ עָנוּ בָּנוּ יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי רַבּוּ מְשׁוּבֹתֵינוּ לְךָ חָטָאנוּ:
ירמיהו יד ז
8. מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה כְּגֵר בָּאָרֶץ וּכְאֹרֵחַ נָטָה לָלוּן: לָמָּה תִּהְיֶה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ וְאַתָּה בְּקִרְבֵּנוּ יְיָ וְשִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא אַל תַּנִּחֵנוּ:
ירמיהו יד ח-ט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעקור וכו' וכשיכלה הדיבור מפי הקורא מברכים אשר:

גליון הש"ם

גמ' מפני כבוד צבור. מגילה דף כד ע"ב יומא ע ע"א גיטין דף ס ע"ב:

(ב) בברי"ף וברא"ש בפרק הקורא את המגילה עומד וקן בכור א"ח סי' קמט ליתא להך שתי תיבות וימיח במקומו וקן נראה מפרש"י דהכא ד"ה לא איכא פיתחא וכו' אלא היה גרסתם הכי ועיין בצ"י ותמצא פרש"י מבואר על דרך זה], ג) [ע"א],

תוספות

מסכתות תענית בפ' בתרא (דף כו:): בהזכרת

מסכתות תענית בפ' בתרא (דף כו:): בנעילה

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בהזכרת השם. כשהכהנים מזכירין את השם: **פסוקא נקבל פסוקא.** שהכהנים אומרים פסוק ראשון והם אומרים אחד מאלו ובשני היו אומרים את השני ובשליש את השלישי וכן במוסף וכן במנחה שהרי כולן שלשה שלשה הם: **אינו אלא טועה.** שלא נתקנו לומר אלא לכבוד שם המיוחד הנזכר במקדש: **ואינו מסביר פנים.** להראות שברכת רבו משובה לו ועריבה עליו ותגמל לרבו עליו בכך: **אמורים.** המתרגם לרבים מה שהוא לוחש לו בשעת הדרשה: **לא לריך לדידך.** חכם הוא כמו בעצין: **יקרא דמלכותא.** (ד) שהרי רבי אבהו נשוא פנים בצית המלך כדאמרי' בחגיגה (דף יד.) נשוא פנים כגון ר' אבהו בי קיסר ובסנהדרין (דף יד.) אמר דהוו נפקי אמתתא דבי קיסר לאפיה ומשרין קמיה רבה דעמיה מדברנא לאומתיה: **ופו רבנן אימנו עליה.** ועוד זו מענוותנותו: **דנפישי עליה חובות.** שהיה צריך לגוות: **אמר ר' אבהו אים לן רבה.** חכם גדול ורואי לישב בראש ויותר ממני כדי שיושיבוהו בראש ונותנין לו מנות ומעשירין אותו כדי שיהא משוב וישמעו דבריו כדתניא והכהן הגדול מאחיו(ד) גדולהו משל אחיו (יומא דף יח.): **ה"ג רבי אבהו דרש באגדתא: שמעוני אחי ועמי.** הלכות דיינין ואיסור וטהרות: **סידקים.** כלי מלאכות נשים ועניים כגון פלכים מחטין ולינורות: **לא על מורר סידקים.** בתמיה. תמוך שדמיהם קליש יש להם קונים הרבה. ולהפיש דעתו הוא אומר: **על שאנו מודים לך.** על שנתת בלבנו להיות (ה) (מודים לך) דבוקים בך ומודים לך: **רבי סימאי.** מוסיף הוא. וכן כולם מוסיפין הן על הראשונים: **שמעוני אחי ועמי.** מזהירם היה להתנהג בדרך הבית בנין המקדש: **אם אתם שומעים לי.** להיות שלימים למקום אחיי וחבריי אתם. אלמא המלך אימת לבור עליו אם כשרים הם: **עמי אתם.** כבושים תחתי: **נאו משום אימתא דליבורא.** מפני שמתבלקין בגדיו העשויין למדתו בהגבהת ידיו וגלאין סגדליו לבור והן אין ראוין לראות מפני טיט שעליהן: **דילמא מפסקא רלועה.** וגנאי הוא לעצמו ומתבוללים עליו כשסנדלו מוותרת ויתיב למקטריה וחביריו מברכין ואתי למימר אינו ראוי לנשיאות כפיס והלך וישב לו: וכל

בנעילה דיומא דכיפורי מאי אמר. לא ידענא אמאי לא אמר בנעילה דתענית כי היכא דאמר במנחתא דתעניתא דהא משמע בגמרא בפ' בשלשה פרקים (תענית טו:) דבתענית הוה נמי נעילה אבל מוסף לא הוה בהו: **כל האומרם בגבולין אינו אלא טועה.** פירש ר"י אע"ג דאמרי' בפרק הרואה (ברכות נה:) האי מאן דחזי חלמא וכו' דהתם משום סכנה התירו שמא חלוש מסוכן הוא שלריך רפואה דהא אפילו בשבת התירו להתענות תענית חלום. פירש ר"ח הני כולהו רבי חייא בר אבא ורבי חיננא בר פפא ורבי אבהו הילכתא ניהו: **על** שאנחנו מודים לך. בעריך בערך הודאה פירש רב משה ראש ישיבה בן מרנא יעקב דקא מודו לבור על שליח לבור אינון סומכין ומאי על שאנו מודים לך על ההודאה דקאמר שליח לבור וקא ענו אינון אמן בירושלמי פ"ק דברכות איתא נמי רבי אבא ב"ר זבדא בשם רב מודים אנחנו לך שאנו חייבין להודות לך שמך תרגנה שפתי כי אומרה לך וגו' בא"י האל ההודאות ר' שמואל ב"ר אויא בשם רבי אחא הודייה ושבח לשמך הגדול לך גבורה לך תפארת יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתסמכנו בתפלתנו ותזקפנו מכפיפתנו כי אתה הוא סומך נופלים וזוקף כפופים מלא רחמים ואין עוד מלבדך בא"י האל ההודאות בר קפרא אומר לך כריעה לך ברכה לך כפופה לך השתחויה כי לך תכרע כל ברך וכל לשון לך תשבע לך ה' הגדולה והגבורה וגו' והעושר והכבוד מלפניך וגו' ועתה ה' אלהינו בכל לב ובכל נפש לך משתחוים כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך בא"י האל ההודאות אמר רבי יודן נהגין אמרי רבנן כולהון ואית דאמר אי דאמר אי אדה אי אדה אי אדה:

שמא תפסוק רצועה בסנדלו. פירש ר"ח שמע מינה דמותר ליכנס בבית הכנסת בסנדל ובמנעל דלא אסרו אלא שלא לעלות לדוכן בסנדל ורבי הביא כמו כן מפרק שלישי דמגילה (דף כד:) האומר איני עובר לפני התיבה בסנדל אף יחף לא יעבור אלמא דאפילו לפני התיבה מותר לעבור בסנדל והכי מסיק בהדיא בפרק הרואה (ברכות דף סג.) אמר רבא מה ביתו אקפנדריא קפיד איניש ארקיקה ומנעל לא קפיד איניש אף בית הכנסת קפנדריא אסור ורקיקה ומנעל שרי: וכל

בנעילה דיומא דכיפורי מאי אמר מר זוטרא ואמרי לה במתניתא (ו) [1] הנה כי כן יברך גבר ירא ה' יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך וראה בנים לבניך שלום על ישראל היכן אומרן רב יוסף אמר בין כל ברכה וברכה ורב ששת אמר בהזכרת השם פליגי בה רב מרי ורב זביד חד אמר פסוקא לקבל פסוקא וחד אמר אכל פסוקא אמר להו לכולהו א"ר חייא בר אבא כל האומרן בגבולין אינו אלא טועה אמר רבי חנינא בר פפא תדע דבמקדש נמי לא מיבעי למימרינהו [א]כלום יש לך עבד שמברכין אותו ואינו מאזין א"ר אחא בר חנינא תדע דבגבולין נמי מיבעי למימרינהו כלום יש עבד שמברכין אותו ואין מסביר פנים א"ר אבהו מריש הוה אמינא להו כיון דחזינא ליה לרבי אבא דמן עכו דלא אמר להו אנא נמי לא אמינא להו ואמר רבי אבהו מריש הוה אמינא עינותנא אנא כיון דחזינא ליה לרבי אבא דמן עכו דאמר איהו חד טעמא ואמר אמוריה חד טעמא ולא קפיד אמינא לאו עינותנא אנא ומאי עינוותנותיה דרבי אבהו דאמרה לה דביתהו דאמוריה דרבי אבהו לדביתיה דרבי אבהו הא דידן לא צריך ליה לדידך והאי דגחין וזקיף עליה יקרא בעלמא הוא דעביד ליה אזלא דביתהו ואמרה ליה לרבי אבהו אמר לה ומאי נפקא ליך מינה מיני ומיניה יתקלס עילאה ותו רבי אבהו אימנו רבנן עליה לממנייה ברישא כיון דחזיה לר' אבא דמן עכו (ג) דנפישי ליה בעלי חובות אמר להו [ב] איכא רבה ר' אבהו ור' חייא בר אבא איקלעו לההוא אתרא רבי אבהו דרש באגדתא רבי חייא בר אבא דרש בשמעתא שבקוה כולי עלמא לרבי חייא בר אבא ואזול לגביה דר' אבהו חלש דעתיה אמר ליה אמשל לך משל למה הדבר דומה לשני בני אדם אחד מוכר אבנים טובות ואחד מוכר מיני סידקית על מי קופצין לא על זה שמוכר מיני סידקית כל יומא הוה מלוה רבי חייא בר אבא לרבי אבהו עד אושפיזיה משום יקרא דבי קיסר ההוא יומא אלויה רבי אבהו לרבי חייא בר אבא עד אושפיזיה ואפילו הכי לא איתותב דעתיה מיניה בזמן ששליח צבור אומר מודים העם מה הם אומרים אמר רב מודים אנחנו לך ה' אלהינו על שאנו מודים לך ושמואל אמר אלהי כל בשר על שאנו מודים לך רבי סימאי אומר יוצרנו יוצר בראשית על שאנו מודים לך נהרדעי אמרי משמיה דרבי סימאי ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייתנו וקיימתנו על שאנו מודים לך רב אחא בר יעקב מסיים בה הכי כן תחיינו ותחננו ותקבצנו ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך לשמור חוקיך ולעשות רצונך בלבב שלם על שאנו מודים לך [ג] אמר רב פפא [2] הילכך נימרינהו לכולהו אמר ר' יצחק לעולם תהא אימת צבור עליך שהרי כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה רב נחמן אמר מהכא [2] ויקם המלך דוד על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אם אחי למה עמי ואם עמי למה אחי אמר רבי אלעזר אמר להם דוד לישראל אם אתם שומעין לי אחי אתם ואם לאו עמי אתם ואני רודה אתכם במקל רבנן אמרי מהכא (ג) [3] דאין הכהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן [ד] וזהו אחת מתשע תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי מאי טעמא לאו משום כבוד צבור אמר רב אשי לא התם שמא נפסקה לו רצועה בסנדלו והדר אזיל למיקטריה ואמרי בן גרושה או בן חלוצה הוא: ובמקדש ברכה אחת כו': וכל

סד א מיי' פי"ד מהל' נשיאות כפים הלכה ז סמג עשין כ טוש"ע א"ח סימן קכח סעיף טו:

סה ב מיי' פ"ט מהל' תפלה הלכה ד סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קכו סעיף ו [וברב אלפס ברכות פ"ג דף טו: וברא"ש שם סי' כז]:

סו ג מיי' פי"ד מהל' נשיאות כפים הל' ו סמג עשין כ טוש"ע א"ח סי' קכח סעיף ה:

סז ד מיי' שם הלכה ו וע"ש בכ"מ [עור או"ח סי' קכח]:

תורה אור השלם

1. הִנֵּה כִּי כֵן יְבֹרַךְ גֶּבֶר יְרֵא יְיָ׃ תהלים קכח ד
2. וַיָּקָם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ עַל רַגְלָיו וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּנִי אַחַי וְעַמִּי אֲנִי עִם לְבָבִי לִבְנוֹת בֵּית מְנוּחָה לַאֲרוֹן בְּרִית יְיָ וְלַהֲדֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ וְהֵכִינוֹתִי לִבְנוֹת: דברי הימים א כח ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ממתניתא תנא סגיס: (ב) שם למן עכו (לגפ"ש) מז"מ וי"ב ס"א דתפיסי: (ג) שם מהכא דת"ר אין הכהנים: (ד) רש"י ד"ה יקרא דמלכות שהיה ר' אבהו:

גליון הש"ם

גמ' אמר רב פפא הילכך נימרינהו לבולהו. כעין זה שבת דף כ ע"א חולין דף סה ע"א ובדף עו ע"ב:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש. תימה הלא היו עונין ברוך שכמל"ו כשהיו שומעין שם הקדוש כדתנן בפרק אמר להן הממונה (יומא דף לה:) ובפרק טרף בקלפי (שם דף לט.) וזה היה הפסק גדול מעניית אמן ועוד שהיו עוסקין על פניהם שהרי כשהיו שומעין את השם מפי כהן גדול בשעת הגרלה היו עוסקין על פניהם כדאיתא בירושלמי הקרובים היו עוסקין על פניהם והרחוקים היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואלו ואלו לא היו זזין משם עד שהיה מתעלם מהן וגרלה להתם ס"פ הקרובים היו עוסקים וכ"ש שהיו אומרים בשכמל"ו אבל הרחוקים לא היו עוסקין אלא בלא נפילה היו אומרים והיה שם הקדוש מתעלם ומשכח מן השומעים קודם שהיו זזין משם מ"מ קא חזינן שהיו מפסיקין בעניינתן בשכמל"ו ושמא היו עונין בשכמל"ו לגלתר כשהיו שומעין שם הנכבד והנורא ולא היו ממתינין עד סוף הפסוק ולפי שלא היו מפסיקין בין פסוק לפסוק חשוב להו כמו ברכה אחת: **ומנין שעל כל ברכה תהלה שנא' ומרומם על כל ברכה ותהלה.** ואותה תהלה מפרש בפ"ב דמסכת תענית (דף טז:) שהיא בשכמל"ו:

שמעת מינה חולקין כבוד להתלמיד במקום הרב.

פי' הרב ר' יצחק בר מרדכי בפרק בא לו (יומא סט:) גרלה דאסגן קאי שמקבל ס"ת מראש הכנסת ואינה מקבלה ממזן בית הכנסת נמצא שזה חלק לו לסגן כבוד שראש הכנסת צריך לקבל מיד חזן הכנסת ונתן לסגן ומשני אביי כולה משום כבודו דכ"ג דסופו לקבלה מיד הסגן אע"פ שסגן חשוב ומכובד עדיין כהן גדול מעולה ממנו: **שמעת מינה.** וא"ת אמאי לא משני כגון דפליג ליה כ"ג יקרא לסגן וסגן לראש הכנסת כדפסיק התם בית נוחלין (ב"ב דף קיט:) והילכתא חולקין והילכתא אין חולקין קשיא הילכתא אהילכתא ל"ק הא דפליג ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה י"ל הכא בתמא קתני דלעולם היה המנהג כך בין פליג בין לא פליג ופלוגתייהו התם נמי בין פליג בין לא פליג דאי פלוגתייהו בדפליג לפסוק בהדיא כמ"ד חולקין ואי בדלא פליג לפסוק כמ"ד אין חולקין: **והאמר מר אין ישיבה בעזרה.** לא יתעסק מקומו ומייתי לה בפ"ק דתמיד (דף מ.) ובפ' עשרה יוחסין (קדושין עח:) ובפ' ב' דיומא (דף כה.) ובתוספות רבי הראלי דבחלק (סנהדרין קא:) בגמ' דג' מלכים מקומו ומורי הרב רבי מאיר בר קלונימוס הראלי מקומו בתוספתא דסנהדרין[מ] בפרק כהן גדול וגרלה דבתוספתא דר' חייא מקומה דהא מקשה בירושלמי לא כן תני רבי חייא לא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ואמר ר' אמי בשם ר"ל אף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה תיפתר שסמך לו בכותל ויושב לו והכתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה' אמר ר' אייבו ב"ר גברי שישב עצמו בתפלה תמן תנינן יצאת כת הראשונה וישבה לה בהר הבית השניה בחיל השלישית במקומה רבי נחמיה בשם ר' מנא מי תנינן ישבה לה [ג] (לא) במקומה עמדה לה במקומה והא דרבי אמי דמייתי בירושלמי אלף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה במקומה בתחילת מדרש שוחר טוב והתם משמע דלבית דוד היה מתוקן כסא ושם היתה ישיבה וי"ל שאותו כסא היה חוץ לעזרה והכי איתא התם אשרי האיש זש"ה ויבא המלך דוד וישב לפני ה' וכן תני רבי חייא אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד רבי אמי בשם ריש לקיש אמר אין ישיבה בעזרה אלא במקום מלכות בית דוד בגבד משמע דבאותו מקום היתה ישיבה לכל אדם ומינה דייק דכסאו היה נתון חוץ לעזרה מכלל דאף לעצמו אין ישיבה בעזרה ותו התם וכן א"ר הונא אומר ויושב בשם רבי שמעון אין ישיבה למעלה שאין להם קפיצת רגל שנאמר ורגליהם רגל ישרה וכתיב ורפים עומדים עומדים ממעל לו וכתיב וכל נצב השמים עומדים מימינו ומשמאלו למעלה אין ישיבה ודוד יושב אמר רבי אמי אף למלכי בית דוד אין להן ישיבה בעזרה מהו ויושב לפני ה' שסמך עצמו לכותל ומי היתה ישיבה בעזרה ובהיכל הוי אומר לכ"ג שנאמר ועלי הכהן יושב על הכסא אם כן מהו ויושב שישב עצמו בתפלה וקשה לר"י אם לכ"ג היתה ישיבה א"כ מאי מקשה הכא והא אנן בכ"ג קיימינן ותו [מ] קשיא מפ' שני דזבחים (דף יט:) דאמר התם כילד קידש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית ומקדש אמר לו הפלגת אי אפשר לעשות כן שפיר קאמר ליה אמר רב יוסף חבירו מסייעו מאי ביניייהו עמידה מן הצד איכא ביניייהו[ש]:

כתב

ויקרא

כתוב בו. ובגמרא[פ] בעי כל כך למה ומשיבין אלא להודיע לעז על ספר תורה: **על הסורה.** ברכה של אחרים. ועל העבודה רצה. ועל ההודאה מודים לפי שגגמרה העבודה ואין עבודה בלא הודאה כדאמרי' במסכת מגילה (דף יח.) זובח תודה יכבדנני[ע] אחר זביחה הודאה: **ועל מחילת העון.** אתה בחרתנו שחותם מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו וגו': **ועל המקדש.** מתפלל על המקדש וחותם בברוך אשר בחר במקדש: **ועל ישראל.** מתפלל על ישראל וחותם בברוך הבוחר בעמו ישראל. וכן על ירושלים ובמסכת סוטה ירושלמית[פ] מפרש לה: **ועל שאר הפלה.** בגמרא[צ] מפרש לה: **גמ' שמע מינה.** מדקתני חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת נותנה לכ"ג אלא מכבד את ראש הכנסת בפני הסגן ובפני כהן גדול וראש הכנסת מכבד הסגן בפני כ"ג ש"מ חולקין כבוד לתלמיד תלמיד קטן חולק כבוד לתלמיד גדול ממנו ואע"פ שהרב שם ואין גנאי לרב ותמתא כמ"ד חולקין דפלוגתא היא בית גוזרי בנות גלפחד (ב"ב קיט:): **כולה משום כבודו דכ"ג.** ולעולם אין חולקין והכא כולה משום יקרא דכ"ג הוא שמראין את מעלותיו מעלה למעלה ממעלה: **אין ישיבה בעזרה.** דאין כבוד שמיס בכך ואפי' מלאכי השרת אין להם שם ישיבה דכתיב (ישעיה ו) עומדים ממעל לו [קרבת] על חד מן קאמיה (דניאל ז): **אלא למלכי בית דוד.** שחלק להם המקום כבוד להראות שמלכותו שלימה: **דתאמר רב חסדא.** לקמן[ק]: **בעזרת נשים.** היו קורין בו והיא היתה חוץ כשאר הר הבית שלא נתקדש אלא מן החומה ולפנים ואפילו חלל שער נקנור העולה מעזרת נשים לעזרת ישראל לא נתקדש: ויקרא

וכל כך למה. שבמקדש אומר את שלשתן ברכה אחת: **שאין עונין אמן במקדש.** ואין כאן במה להפסיק: **קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם.** בספר עזרא כתיב שכל ברכה שהיו מברכין במקדש כך היו מברכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למען אברהם וכן למחיה המתים: **ויברכו שם כבודך.** ושאר העם יענו בשכמל"ו שהעם עונין להלל ולהודות: **מתני' ברכות כ"ג.** ביום הכפורים לאחר שכלתה עבודת היום קורא בתורה כדמפרש ואזיל ומברך שמנה ברכות כדבעינן למימר לקמן: **חזן הכנסת.** שמש הכנסת שמורא עיסקי הכנסת עליו להכנים ולהוציא ולהפשיט את התיבה ולהכין הכל: **ראש הכנסת.** על פיו נתתכן דברי הכנסת מי יפטיר בנביא מי יפרוס על שמע מי ירד לפני התיבה: **סגן.** המוכן תחת כ"ג שאם יארע בו פסול יעמוד תחתיו: **וקורא אחרי מות.** שהוא סדר יום הכפורים ופרשה ראשונה לחודה קאמר: **ואף בעשור.** פרשת שור או כשב הסמוכה היא לאחרי מות ויכול לגלול ס"ת בשעה שהתורגמן מתרגם מקרא אחרון של פרשת אחרי מות ואין כאן שהות כדי שיפסיק מתרגם ואין כאן גנאי לגבור וגולל את התורה. ואע"פ שעליין יקרא בעשור של חומש הפקודים על פה יקרא אותה ולא יגלל ס"ת לשם מפני שהוא רחוק ויש שהות שיפסיק מתרגם וישתוק לפניהם ואין מתחיל בפסוק אחר ואיכא גנאי: **ואומר יפר ממה שקריתי לפניכם לחוב הלן.** אע"פ שאני עתיד לקרות עוד פרשה שלישית אל תדמו לאמר שהסירה היא מן הספר הזה ולכך אני גוללו דיותר ממה שקריתי לפניכם בענין היום

ולא כך למה. שבמקדש אומר את שלשתן ברכה אחת: **שאין עונין אמן במקדש.** ואין כאן במה להפסיק: **קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם.** בספר עזרא כתיב שכל ברכה שהיו מברכין במקדש כך היו מברכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למען אברהם וכן למחיה המתים: **ויברכו שם כבודך.** ושאר העם יענו בשכמל"ו שהעם עונין להלל ולהודות: **מתני' ברכות כ"ג.** ביום הכפורים לאחר שכלתה עבודת היום קורא בתורה כדמפרש ואזיל ומברך שמנה ברכות כדבעינן למימר לקמן: **חזן הכנסת.** שמש הכנסת שמורא עיסקי הכנסת עליו להכנים ולהוציא ולהפשיט את התיבה ולהכין הכל: **ראש הכנסת.** על פיו נתתכן דברי הכנסת מי יפטיר בנביא מי יפרוס על שמע מי ירד לפני התיבה: **סגן.** המוכן תחת כ"ג שאם יארע בו פסול יעמוד תחתיו: **וקורא אחרי מות.** שהוא סדר יום הכפורים ופרשה ראשונה לחודה קאמר: **ואף בעשור.** פרשת שור או כשב הסמוכה היא לאחרי מות ויכול לגלול ס"ת בשעה שהתורגמן מתרגם מקרא אחרון של פרשת אחרי מות ואין כאן שהות כדי שיפסיק מתרגם ואין כאן גנאי לגבור וגולל את התורה. ואע"פ שעליין יקרא בעשור של חומש הפקודים על פה יקרא אותה ולא יגלל ס"ת לשם מפני שהוא רחוק ויש שהות שיפסיק מתרגם וישתוק לפניהם ואין מתחיל בפסוק אחר ואיכא גנאי: **ואומר יפר ממה שקריתי לפניכם לחוב הלן.** אע"פ שאני עתיד לקרות עוד פרשה שלישית אל תדמו לאמר שהסירה היא מן הספר הזה ולכך אני גוללו דיותר ממה שקריתי לפניכם בענין היום

גמ' שמע מינה. מדקתני חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת ונותנה לכ"ג אלא מכבד את ראש הכנסת בפני הסגן ובפני כהן גדול וראש הכנסת מכבד הסגן בפני כ"ג ש"מ חולקין כבוד לתלמיד תלמיד קטן חולק כבוד לתלמיד גדול ממנו ואע"פ שהרב שם ואין גנאי לרב ותמתא כמ"ד חולקין דפלוגתא היא בית גוזרי בנות צלפחד (ב"ב קיט:): **כולה משום כבודו דכ"ג.** ולעולם אין חולקין והכא כולה משום יקרא דכ"ג הוא שמראין את מעלותיו מעלה למעלה ממעלה: **אין ישיבה בעזרה.** דאין כבוד שמיס בכך ואפי' מלאכי השרת אין להם שם ישיבה דכתיב (ישעיה ו) עומדים ממעל לו [קרבת] על חד מן קאמיה (דניאל ז): **אלא למלכי בית דוד.** שחלק להם המקום כבוד להראות שמלכותו שלימה: **דתאמר רב חסדא.** לקמן[ק]: **בעזרת נשים.** היו קורין בו והיא היתה חוץ כשאר הר הבית שלא נתקדש אלא מן החומה ולפנים ואפילו חלל שער נקנור העולה מעזרת נשים לעזרת ישראל לא נתקדש: ויקרא

מסורת הש"ס

א) תענית טז: ברכות סג., ב) רש"ש, ג) יומא סח:, ד) נ"ל ועל אאר, ה) [יומא סט. לקמן מא: ב"ב קיט:], ו) [סנהדרין קא: ע"ש תמיד כז. ע"ש קדושין עח: יומא כה. ע"ש סט:], ז) [שם ביומא סט: ע"ש תוספתא פ"ז], ח) [לקמן מא.], ט) [תהילים נ], י) [פ"ר ה"ין], כ) [לקמן מא.], ל) [דף מא.], מ) [פ"ד], נ) פ"א מיט, ס) [תהילים נ], ע) ופרין ולאיתב מיתב ומשני אמר קרא לשרת. כל"ל רש"ש,

מוסף רש"י

ויברכו שם כבודך. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד עונים והמברך אומר ברוך אתה ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, מפרש בתוספתא שתקנו מן העולם ועד העולם להודיע שאין העונה פ"ז לפי העונה פ"ז כלום אלא כפרוחדור לפי הטרקלין, כלומר הנהיגו ברכותיו בעה"ז כדי להיות רגילים לעונ"ב שמלו אדון (ברכות סג.). **חזן הכנסת.** שמש. בית הכנסת היה סמוך לעזרה בהר הבית (יומא סח:). **לראש הכנסת.** על פיו נתתכן דברי הכנסת, מי מפטיר, מי פורס על שמע, מי עובר לפני התיבה (שם). ואך בעשור. שבפרשת אמור אל הכהנים (שם). **ובעשור שבחומש הפקודים.** ספר וידבר שמתחיל במנינן של ישראל ופרשת פינחס באותו ספר וזש המופקדים אמורין (שם). על התורה. ברכה של אחריה אשר נתן לנו וכו' (שם). ועל העבודה. רצה בעמך ישראל ותפלה העבודה בדביר ביתך וכו' שאותך נבדך בירא לעבוד (שם). **ועל ההודאה.** מודים אנחנו לך עד הטוב לך להודות. על העבודה מבכר בשביל העבודה שעבד, והודאה שמוכה לעבודה דכתיב (תהלים נ) זובח תודה יכבדנני, אחר עבודה תודה והיא הודאה (שם). ועל מחילת העון. מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה וכו' עד מלך מוחל וסולח לעונותינו וכו' (שם). **ועל המקדש.** מתפלל על המקדש וחותם ברוך שבחר במקדש (שם). **ועל הכהנים.** מתפלל על הכהנים וחותם ברוך שבחר בזרעו של אהרן, וכן על ישראל (שם). **חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב.** לראש הכנסת ולסגן בפני כהן גדול, ואינו כממעטו כבוד הרב (שם סט:). **כולה משום כבודו דכ"ג הוא.** מראין אותו שם שררות הרבה למטה ממנו, אבל בעצמה אין חולקין (שם). **אין ישיבה בעזרה.** שנאמר (דברים יח) לעמוד לשרת, העומדים שם לפני ה' (יומא כה. סט:) ולא מצינו בה ישיבה (שם ובסנהדרין קא: גמירי דאין ישיבה כו' ובדש"י: הלכה למשה מסיני ולא מקרא). **אלא למלכי בית דוד.** שמצינו בהן ישיבה שנאמר ויבא המלך דוד וגו' (שם כה.) כשאמר לו נתן הנביא אתה לא תבנה הבית כי מלאו ימיך וגו' (שם סט:).

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמְרוּ הָלִיצִים יִשּׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל בְּנֵי חֲשַׁבְנְיָה פַּתְחֵיָה קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה:

נחמיה ט ה

2. ויקרא טז א
3. ויקרא כג כז
4. במדבר כט ז
5. וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְיָ וַיֹּאמַר מִי אָנֹכִי אֲדֹנָי אֱלֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי הֱבִיאתָנִי עַד הֵלֹם:

שמואל ב ז יח

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' הכא נמי בעזרת נשים מיתיבי. מגלת מיתיבי. במתק וג"כ דתניא כל"ל לענ"ל ועי' מה שכתבתי ביומא דף סט ע"ב ועי' שו"ת כנס"ג לח"מ בכללי הגמרא אות ש"ל ומ"ש על סוגיין ל"ע:

ויקרא בו. בספר עזרא כתיב. קתני מיהא לרבנן בעזרה היו קורא׳ים: **מתני׳ בכדי שלא יפסוק התורגמן הוא.** שפרשת שור או כשב[a] קרובה לפרשת אחרי מות[b] ולא גמר התורגמן לתרגם עד שזה רואה לך בעשור ומתחיל כשמפסיק זה: **ועד כמה מדלגין.** בגניבה: **לאן בענין אחד.** מדלגין בתורה כגון מתני׳ דתרוייהו בעניינא דיה"כ איניהו הילכך מדלגין בכדי שלא יפסוק ובריית׳א דקתני דאפי׳ בכדי שלא יפסוק תורגמן אין מדלגין בשני עניינין שזה בענין יום הכפורים וזה בגו את אהרן או בפרשה אחרת שאין הלב שהוא נמשך אחר ענין אחד ממהר ללמוד ממנו לשמוע ולהבין דברי ענין אחר הלכך תורה שהמלות תלויות בה ומשמיענין אותה לגבור ופסוק אחד שלא יבין בו הוא שוכחו ועובר עליו ואינו מקיימו ובאה תורה על כך לכן אין מדלגין מענין לענין ואפילו אין התורגמן מפסיק אבל בגניבה שפיר דמי: **והתניא.** ביאותא: **ובגניבה בשני עניינין.** ולא שכן בענין אחד: **ובגניבה של שניים עשר מדלגין.** מנבואה לאחרתה דכוליה חד ספרא הוא: **מפוף בספר לאחלנו.** למפרע: **ולא כך נמה.** לו לומר להם: **שלא להוליא נעו.** שלא יאמרו פרשה שהוא קורא על פה אינה כתובה בו וספר משובש הוא: **משום פגמו.** של ספר תורה לאשון שלא יאמרו מלא בו פסול: **בעניינו של יום.** פרשה של אותה שבת לפי סדר פרשיות התורה: **ס"ר השאר תפלה.** זו היא שיש ברכה אחת וכו׳ תפלה תחנה רנה ובקשה שעמך כו׳: **מלאן ואילך.** לאחר שגמר כהן גדול לקרוא פרשה בברכותיה כל אחד מן הלבור מביא ספר תורה מביתו לעזרה דקסבר אין עירוב והוא לא ליום הכפורים אי נמי יורשלים לתותיה נעולות בלילה ומערבין את כולה: **להראות חזותו.** של ס"ת ונויו דאמר מר (מיר דף ג:) זה אלי ואנויהו התנאה לפניו במצות בס"ת נאה בלילית נאה: **מתני׳ בשמיני.** בגמרא פריך בשמיני ס"ד הא אמרת במועלי יו"ט הראשון ומשנינן אימא בשמיני במועלי שביעי בסוכות שבתחילת שנה שמינית: **בימה.** אלמבר"א: **שנאמר מקץ שבע שנים.** בסוף שבע שנים ואותה קריה על יד מלך היא כדתניא בספרי בפרשת המלך[c] את משנה התורה הזאת אין קורין ביום הקהל אלא במשנה תורה: **וקורא יושב.** וקורא בישיבה: **אגריפס המלך.** מלך ישראל היה מזרעו של הורדוס והוא שנתרב בהמ"ק בימיו: **זגגו עיניו דמעות.** שהמקרא הזה פוסלו מן המלכות: **אחינו אתה.** [d] [e] שאמו מישראל: **וקורא מתחילה אלה הדברים עד שמע.** שבואתתנן: **ושמע והיה אם שמוע.** ע"י דילוג ומשם מדלג לעשר תעשר ומשם מדלג וקורא כי תכלה לעשר וברכות וקללות ומשם חוזר למפרע וקורא אשמה עלי מלך[e]. שמע קבלת מלכות שמים והיה אם שמוע קבלת עול מצות כדאמר בפ׳ שני דברכות (דף יג.) וכן ברכות וקללות קבלת בריתות של תורה ומשמיע לרבים עשר תעשר כי תכלה לעשר מפני שהוא זמן אסיף ומתנות עניים והפרשת תרומות ומעשרות ואע"פ שפרשת המלך מפסקת בין עשר לכי תכלה קורא את אלה יחד שלא להפסיק במעשרות ואח"כ קורא פרשת המלך ואי משום דיש כאן דילוג בתורה[f] בכדי[g] (שלא) יפסיק התורגמן אין למלך מורגמן ואין מתרגמין אחריו[h]: **ברכות של"ג מברך.** ביה"כ אחר מקרא פרשה כדאמרן[i] מברך עליה שמונה ברכות: **המלך מברך.** אחר קריאתו: **של רגלים.** מקדש ישראל והזמנים מברך תחת[j] ברכות של מחילת העון שביו"כ: **גמ׳ לריכי.** כל הסימנין הללו מקץ שנת השמיטה ובחג הסוכות ובמועד: **נימנוהו מהשתא.** משנת ארבעים והלאה שבערבות מוחא נאמרה פרשה זו ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה שלא מנו שמיטין עד לאחר שבע שכיבשו ושבע שחילקו כדאמרי׳ (בקידושין) (דף מ:) [ערכין] (דף יג:): **בסוף שמיטה.** קודם ר"ה של שמיטה דהא מקץ שבע בסוף שנה משמע: **מריש שתא.** שכולן נקראו מועד כדכתיב (ויקרא כג) אלה מועדי ה׳ וקחשיב נמי ר"ה:

מאתמלתא

ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים אמר רב חסדא בעזרת נשים: וקורא אחרי מות ואך בעשור: ורמינהי [a]מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה אמר אביי לא קשיא כאן בכדי שיפסוק התורגמן כאן בכדי שלא יפסוק התורגמן והא עלה קתני מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה מדלגין [b]עד כדי שלא יפסוק התורגמן מכלל דבתורה כלל כלל לא אלא אמר אביי לא קשיא [c]כאן בענין אחד כאן בשני עניינין והתניא מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא בשני עניינין וכאן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן [d]ואין מדלגין מנביא לנביא [e]ובנביא של שנים עשר מדלגין [f]ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו: [g]וגולל את התורה ומניחה בחיקו כו׳: וכל כך למה שלא להוציא לעז על ס"ת: ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה:

כתב רחמנא בחג הסוכות. תימה הא׳מתא דכתיב בחג הסוכות במועד למה לי ועוד לא ליכתוב אלא מקץ שבע שנים שנת השמיטה בבא כל ישראל לירא׳ות ואנא ידענא דלאו היינו מר"ה דלאו אינם באים לירא׳ות וי"ל אם כן הוה אמינא בחג המצות לחכי אילטריך בחג הסוכות מיהו במועד לא הוה צריך ונראה דלהכי אילטריך משום דבבא כל ישראל לירא׳ות משמע מאתמלתא דמועד ביום ראשון קמ"ל במועד דמשמע בתוך המועד ואהני בבא כל ישראל דמשמע מאתמלתא דמועד לא ביום ג׳ או ביום ג׳ אלא במועלא יו"ט הראשון אבל פי׳ רש"י ראשון לא דמיהא טעמא ביום טוב דמיה דבימה מעבבת להכי מסתבר כדפי׳ ונראה דהיו בונין הבימה מעי"ט בנין של פרקים ובחולו של מועד לא היו עושין אוש בנין אלא מקימין אותה ומתבדין הפרקים יחד ואם לא בנו אותה מערב יו"ט נראה דבניינה לא היה דוחה אפילו חולו של מועד: מנוה**

[i]ויכרכיה לספר וליקרי א"ר הונא בר יהודה א"ר ששת [j]לפי שאין גוללין ס"ת בצבור וליתי ס"ת אחרינא וליקרי רב הונא בר יהודה אמר [k]משום פגמו של ראשון ר"ש בן לקיש אמר [l]לפי [m]שאין מברכין ברכה שאינה צריכה ומי חיישינן לפגמא [n]והאמר רבי יצחק נפחא [o]ר"ח טבת שחל להיות בשבת מביא שלש תורות וקורא אחת מעניינו של יום ואחת של ר"ח ואחת בשל חנוכה [p]תלתא גברי בתלתא סיפרי ליכא פגמא [q]חד גברא בתרי סיפרי איכא פגמא: ומברך עליה שמנה ברכות כו׳: [r]ת"ר [s][מברכין] [t]על התורה כדרך שמברכין בבהכ"נ ועל העבודה ועל ההודאה ועל מחילת עון כתיקנן על המקדש בפני עצמו ועל הכהנים בפני עצמן על ישראל בפני עצמן ועל ירושלים בפני עצמה: והשאר תפלה: [u]ת"ר השאר [v]תפלה תחנה רנה ובקשה שעמך ישראל צריכין ליוושע וחותם בשומע תפלה מכאן ואילך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מתוך ביתו וקורא בו וכל כך למה כדי להראות חזותו לרבים: **מתני׳** פרשת המלך כיצד [w]מוצאי יו"ט הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעית [x]עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנאמר [2]מקץ שבע שנים במועד וגו׳ חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת נותנה לסגן והסגן נותנה לכהן גדול וכ"ג נותנה למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד [y]ושבחוהו חכמים וכשהגיע [3]ללא תוכל לתת עליך איש נכרי זלגו עיניו דמעות אמרו לו אל תתירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה וקורא מתחילת [4]אלה הדברים עד [5]שמע ושמע [6]והיה אם שמוע [7]עשר תעשר [8]כי תכלה לעשר [9]ופרשת המלך [10]וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך מברך אותן אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון: **גמ׳** בשמיני סלקא דעתך אימא בשמינית וכל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא מקץ הוה אמינא נימנו מהשתא ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה כתב רחמנא שמיטה ואי כתב רחמנא שמיטה ה"א בסוף שמיטה כתב רחמנא במועד ואי כתב במועד ה"א מריש שתא כתב רחמנא בחג הסוכות ואי כתב רחמנא בחג הסוכות הוה אמינא אפי׳ יו"ט אחרון כתב רחמנא [11]בבוא כל ישראל**

מאתחלתא

---

a) יומא סט: מגילה כד., **b)** יומא ע., ג) סס ע"ש, **ד)** [ברכות לג.], **ה)** מגילה כט: יומא ע., **ו)** יומא ע., **ז)** רש"ל, **ח)** סס, **ט)** [ויקרא כג], **י)** [שם טז], **כ)** יומא סו: כריתות יד., **ל)** עירובין ו: כב. קפ., **מ)** [שמות טו], **נ)** [שופטים יז יח], **ס)** [עי׳ תוספתא פ"ג ג: ד"ה כל דאמר וכו׳ הסיגו על זה], **ע)** [דברים יז], **פ)** ס"ת בכלי שיפסיק, **צ)** רש"ל, **ק)** [עי׳ תוי"ט ד"ה עמך],

תורה אור השלם

1. וְיִקְרָא בוֹ לִפְנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמָּיִם מִן הָאוֹר עַד מַחֲצִית הַיּוֹם נֶגֶד הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַמְּבִינִים וְאָזְנֵי כָל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה:
נחמיה ח ג
2. וְיָצוּ מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים בְּמֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת: דברים לא י
3. שׁוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא: דברים יז טו
4. דברים א-ו ג
5. דברים ו ד-ט
6. דברים יא יג-כא
7. דברים יד כג-כז
8. דברים כו יב-טו
9. דברים יז יד-כ
10. דברים כח
11. בְּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם: דברים לא יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה של רגלים וכו׳ תחת ברכת מחילת כל"ל ותיבת של נמחק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה אחינו אתה שאמו מישראל. עי׳ ב"ק דף פח ע"א ועי׳ מהרש"א בח"א דיש ב"ב:

לעזי רש"י

אלמבר"א [אלמינבר"א]. בימה.

עא א מיי׳ פי"ב מהל׳ תפלה הלכה ח יג. סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן קמד סעיף ח:
עב ב מיי׳ שם הל׳ יג [טוש"ע שם]:
עג ג ד ה ו מיי׳ וסמג שם טוש"ע שם:
עד ז מיי׳ שם הל"ג ופ"ג מהל׳ עבודת יום"כ הלכה י סמג שם טוש"ע א"ח שם סעיף ג:
עה ח מיי׳ פ"ג מהל׳ עבודת יום"כ שם:
עו ט [מיי׳ פ"א מהל׳ ברכות הל׳ טו טוש"ע או"ח סי׳ רטו סעי׳ ד]:
עז י מיי׳ פי"ג הל׳ כג תפלה הלכה כד סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן תרפד סעיף ג:
עח כ מיי׳ שם פי"ב הל׳ כג סמג שם טור ש"ע א"ח סימן קמד סעיף ד:
עט ל מיי׳ שם פ"ג מהל׳ עבודת יום"כ הלכה י סמג עשין רט:
פ ס מיי׳ פ"ג מהלכות תגיגה הלכה ג סמג עשין לו:
פא ע מיי׳ שם הל׳ ד:
פב פ מיי׳ שם הל׳ ג:

מוסף רש"י

מדלגין בנביא. מפרשה לפרשה, ואין מדלגין בתורה. שהמוציא את הקופץ ממקום למקום אין לבו מיושב לשמוע (מגילה כד.) כאן בכדי שיפסוק המתורגמן. הא דקתני אין מדלגין בפרשה המסוקה מזה, שקודם דגולל ספר תורה עד מקום הדילוג יפסיק התורגמן המתרגם פסוק שקרא הקורא ומגלא לצור יושבין ומלפין אין זה כבוד לצור, אבל לך בעשור סמוכה היא לאחרי מות ויכול לגגלו שם קודם שיפסוק התורגמן (יומא סט: וכעי"ז מגילה כד.). כאן בענין אחד. כגון הכא שאחי הפרשיות מדברות בענין יום"כ מדלגינן ובכדי שלא יפסיק התורגמן, והא דקתני דאפילו בכדי שלא יפסיק נמי לא ידלג בשני עניינים, לפי שדברי תורה היא אוהבות ושונאין ונלות ולריך שיכנסו בלב השומעין וכאשרה יוצא משיטה לשיטה אחת אינו טוח להתבונן (יומא שם וכעי"ז מגילה שם). ואין מדלגין מנביא לנביא. שיש כאן טירוף יותר מדאי (מגילה שם). וכל כך למה. למה לריך לומר יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן (יומא ע.). שלא להוציא לעז על ס"ת. כשרואין אותו קורא פרשה אלישית על פה, יהו סבורים שספר תורה חסר אותה פרשה (שם). לפי שאין גוללין ספר תורה בצבור. מפני כבוד לצור, שיהו מלפין ודומיין לך (שם לגירסת הגמ׳ שם). וליתי ס"ת אחרינא. שיהא גגלו לפרשה אלישית (שם). משום פגמו של ראשון. שלא יאמרו חסר הוא (שם). ברכה שאינה

צריכה. שיהא לריך לחזור ולברך (שם). כתיקנן. כמו שאנו אומרין אותן בתפלה (שם). השאר תפלה. השאיר במשנה, כך היא תחנה ריגה ובקשה כו׳ (שם). להראות חזותו לרבים. להראות נויו של ספר תורה ותפארת בעליה שנתה להתנאות במצות, שנאמר זה אלי ואנויהו, התנאה לפניו במצות, לוגב נאה ספר תורה נאה בקלף נאה בדיו נאה בגגלר נאמן, ומערב יום הכפורים הניחוה שם (שם). בימה. כעין מגדל קלר וגבוה (ע"ז מז.).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות